

ФІНАНСОВЕ ПРАВО

ДРОЗД С. М.,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії (кандидата наук)
кафедри фінансового права
та фіскального адміністрування
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-4-35>

ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Стаття присвячена розкриттю сутності фінансово-правового регулювання медичного забезпечення поліцейських. Визначено актуальність юридичного забезпечення медичної діяльності в Україні, а також відповідність Конституції України права на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Водночас у ст. 12 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» зазначено: державна політика охорони здоров'я забезпечується бюджетними асигнуваннями в розмірі, що відповідає її науково обґрунтованим потребам, але не менше 10% національного доходу.

Діяльність Національної поліції України щодо формування власних надходжень є не лише соціально орієнтованим способом залучення додаткових фінансових ресурсів для забезпечення ефективного виконання ними функцій держави, але й вирішує низку актуальних питань соціального захисту поліцейських.

Проблема обмеженого бюджетного фінансування заходів із надання гарантованого державою обсягу безоплатної медичної допомоги поліцейським сьогодні вирішується також завдяки грошовим надходженням від позабюджетної діяльності. Нормативне закріплення переліку платних медичних послуг, порядку їх надання та розрахунку собівартості виходить за межі сфери правового регулювання діяльності окремих відомчих медичних закладів.

У статті соціальний захист поліцейських розглядається у широкому розумінні із залученням низки важливих складників, пов'язаних із грошовим забезпеченням. Проблематика широкого сприйняття соціального захисту включає до нього й охорону здоров'я, оскільки забезпечення останньої дозволяє безсумнівно отримати виражений соціальний ефект і свідчить, що медичне забезпечення поліцейських має чітку соціальну спрямованість.

У статті також розкрито значення медичного забезпечення у сфері діяльності органів і підрозділів Національної поліції України. З'ясовано роль держави у формуванні ефективного та доступного медичного забезпечення поліцейських. У прикінцевій частині статті охарактеризовано чинники належного фінансово-правового регулювання медичного забезпечення поліцейських.

Ключові слова: медичне забезпечення, поліцейський, охорона здоров'я, медична допомога, медичне страхування, фінансово-правове регулювання, бюджетне фінансування, платні послуги, медичні заклади.

The article is devoted to the disclosure of the essence of financial and legal regulation of medical provision of police officers. The urgency of legal support of medical activity in Ukraine, as well as the compliance of the Constitution of Ukraine with the right to health care, medical care and medical insurance, is determined. At the same time, Article 12 of the Law of Ukraine “Fundamentals of Ukrainian Health Law” states that the state policy of health care is provided with budget allocations in the amount that corresponds to its scientifically justified needs, but not less than ten percent of national income.

In the article, the social protection of policemen is considered in a broad sense with the involvement of a number of important components that are directly related to the provision of money. The issue of widespread perception of social protection includes health and safety, as the provision of the latter allows undoubtedly to receive a pronounced social effect, and as a result, it is evident that the medical care of the police carries a clear social orientation.

The problem of limited budget financing of measures to provide state-guaranteed free medical aid to the police is also being solved today due to the cash flow from extrabudgetary activities. Regulatory consolidation of the list of paid medical services, the order of their provision and calculation of the cost goes beyond the scope of legal regulation of the activities of individual departmental medical institutions.

In the article, the social protection of policemen is considered in a broad sense with the involvement of a number of important components that are directly related to the provision of money. The issue of widespread perception of social protection includes health and safety, as the provision of the latter allows undoubtedly to receive a pronounced social effect, and as a result, it is evident that the medical care of the police carries a clear social orientation.

The article also reveals the importance of medical support in the field of activity of bodies and units of the National Police of Ukraine. The role of the state in the formation of effective and affordable medical support for the police was clarified. The final part of the article describes the factors related to the proper financial and legal regulation of medical support for police officers.

Key words: *medical support, police officer, health care, medical aid, health insurance, financial regulation, budget financing, paid services, medical facilities.*

Вступ. Ключовою ознакою держави, що за формою суспільного устрою належить до демократичної, є конституційне закріплення прав і свобод людини як найвищої цінності та їх відповідність міжнародним нормам права. Ст. 3 Конституції України проголошено, що здоров'я та життя людини є однією з найвищих соціальних цінностей. Центральне місце в системі прав, які забезпечують природне існування людини, є право на життя та здоров'я, оскільки ст. 49 Основного Закону встановлено, що в Україні кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Конституцією України задекларовано обов'язок держави створювати умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога, за нормами Конституції України, надається безоплатно; мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності [1]. Значення здоров'я людини визнається у світі настільки важливим, що цей показник першим входить до індексу людського розвитку – універсального визначника рівня суспільного розвитку країни [2, с. 18].

Постановка завдання. Водночас питання юридичного забезпечення медичної діяльності останнім часом характеризуються підвищеною актуальністю. Соціально-економічні

та політичні зміни, що мають місце в сучасному суспільстві протягом останніх років, торкнулися і сфери охорони здоров'я громадян. Як звичні, давно відомі варіанти медичного втручання, так і нові досягнення медичної науки (трансплантологія, репродуктивні технології, клонування тощо) дедалі більше піддаються впливу правового регулювання. Це об'єктивний процес, оскільки під час надання медичної допомоги нерідко зачіпаються права і свободи людини [3, с. 11]. Право на медичну допомогу й охорону здоров'я є базовим у системі соціальних прав людини. Здоров'я населення загалом і кожної людини зокрема має першочергове значення для існування та розвитку будь-якої держави. Сфера охорони здоров'я – це складний комплекс суспільних відносин (медичних, фінансових, управлінських, організаційних), які регулюються різними галузями права – конституційним, адміністративним, господарським, кримінальним тощо. Проте ядром охорони здоров'я виступають медичні відносини, що виникають між пацієнтом і лікарем (медичним працівником) із приводу надання медичної допомоги [4, с. 5].

Слід також зауважити: медичні відносини є не лише у сфері діяльності закладів охорони здоров'я, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України, але й відомчих, зокрема тих, які входять до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України. Такі заклади надають медичні послуги відповідним категоріям осіб, котрі мають право в них обслуговуватися, в т. ч. і поліцейським.

Результати дослідження. Правове регулювання медичного забезпечення поліцейських зазнає поступових змін із моменту здобуття незалежності України та її переходу до ринкових відносин. Ці зміни зумовлені переходом на нові засади у медичній політиці держави. Змінено і роль самого медичного забезпечення поліцейських як складової частини медичної системи України. Системне підвищення ролі медичного забезпечення у всіх сферах суспільного життя, у т. ч. у сфері діяльності органів і підрозділів Національної поліції України, зумовлює актуальність і необхідність теоретичної розробки питань фінансово-правового регулювання медичного забезпечення поліцейських. Проблеми реалізації відомчих медичних правовідносин аналізувалися здебільшого з позицій медичного права. В науці фінансового права України донині не здійснювалося дослідження, присвяченого комплексному аналізу фінансово-правового регулювання медичного забезпечення поліцейських. Проте не можна не враховувати ключової ролі держави як гаранта прав на медичне забезпечення поліцейських [5, с. 3].

Держава гарантує безоплатне надання медичної допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я також за епідемічними показаннями та безоплатне проведення медико-соціальної експертизи. У ст. 12 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» зазначено, що державна політика охорони здоров'я забезпечується бюджетними асигнуваннями в розмірі, що відповідає її науково обґрунтованим потребам, але не менше 10% національного доходу [6]. Ці положення повністю відповідають нормі ст. 49 Конституції України і, беззаперечно, є соціальними, такими, які повинні бути у цивілізованій європейській країні. Якщо йдеться про безоплатну медичну допомогу в Україні, то однозначно мається на увазі, що оплачуватися вона повинна за рахунок коштів суспільних фондів споживання: це можуть бути як Державний і місцеві бюджети, так і фонди загальнообов'язкового медичного страхування, тобто з одного якогось спільного джерела, куди від усіх громадян надходять фінансові ресурси, а потім відповідно використовуються – розподіляються за напрямками, визначеними бюджетним законодавством України. Наприклад, згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» [7] надходження до бюджету за рахунок податку на доходи фізичних осіб були передбачені у сумі 91,1 млрд грн, тоді як від податку на прибуток підприємств – лише 82,3 млрд грн, тобто великі корпорації майже не платять податків, а бюджетні доходи формуються за рахунок власних доходів громадян нашої держави. Це дає підстави на отримання ними безоплатної належної медичної допомоги, освіти та інших послуг, гарантованих державою [8, с. 142–143].

Тож діяльність органів і підрозділів Національної поліції щодо формування власних надходжень є не лише соціально орієнтованим способом залучення додаткових фінансових

ресурсів для забезпечення ефективного виконання цими підрозділами функцій держави, але й вирішує цілу низку актуальних нині питань соціального захисту поліцейських.

По-перше, держава має створювати умови для ефективного та доступного медичного забезпечення поліцейських.

На сучасному етапі державотворення згідно з чинним законодавством діє мережа відомчих закладів охорони здоров'я, які утримуються за рахунок бюджетних коштів. До такої мережі належать, поряд із поліклініками та лікарнями, заклади оздоровлення (пансіонати, медичні реабілітаційні центри, бази відпочинку тощо), культурно-спортивні організації.

Проблема обмеженого бюджетного фінансування заходів із надання гарантованого державою обсягу безоплатної медичної допомоги поліцейським сьогодні вирішується також завдяки грошовим надходженням від позабюджетної діяльності. Нормативне закріплення переліку платних медичних послуг, порядку їх надання та розрахунку собівартості виходить за межі сфери правового регулювання діяльності окремих відомчих медичних закладів [9, с. 122].

Конституційний суд України з приводу платних медичних послуг своїм рішенням від 29 травня 2002 р. №10-рп/2002 надав офіційне роз'яснення про те, що у державних закладах охорони здоров'я медичну допомогу надають всім громадянам незалежно від її обсягу та без попереднього, поточного чи подальшого їх розрахунку за надання такої допомоги. Платними ж можуть бути медичні послуги, які виходять за межі поняття «медичної допомоги» та стосовно надання яких обов'язково повинні бути визначені спеціальним законом повноваження державних медичних закладів.

Актуальність правового визначення повноважень медичних закладів щодо надання платних послуг підтверджується неповним покриттям за рахунок коштів загального фонду бюджету таких першочергових потреб закладів охорони здоров'я, як придбання медикаментів на амбулаторне та стаціонарне лікування поліцейських, бюджетне забезпечення яких за останні роки становить трохи більше 60% від мінімальної потреби.

По-друге, у зв'язку з тим, що повсякденне виконання поліцейськими своїх службових обов'язків беззаперечно пов'язане з ризиком для життя та здоров'я, чинним законодавством передбачені заходи із забезпечення їх обов'язкового особистого державного страхування [10, с. 34–35].

У цьому контексті соціальний захист поліцейських слід розглядати у широкому розумінні, долучивши низку важливих складників, пов'язаних із грошовим забезпеченням. Проблематика широкого сприйняття соціального захисту включає до нього й охорону здоров'я, оскільки забезпечення останньої дозволяє безсумнівно отримати виражений соціальний ефект. Медичне забезпечення поліцейських має чітку соціальну спрямованість, саме на це спрямоване функціонування відомчої медицини Міністерства внутрішніх справ України.

Як **висновок**, слід зауважити, що забезпечення належного фінансово-правового регулювання медичного забезпечення поліцейських:

- засвідчить дійсно більш виражений соціальний захист поліцейських порівняно з пересічними громадянами нашої держави;
- забезпечить високий рівень організації охорони здоров'я в системі Міністерства внутрішніх справ України;
- визначить та конкретизує цілі як держави, так і суспільства стосовно медичного забезпечення поліцейських;
- акцентує увагу на проблемних місцях організації та безпосередньої реалізації медичного забезпечення поліцейських;
- пацієнти-поліцейські, користуючись тими чи іншими правами, які вони мають відповідно до чинного законодавства, будуть більш захищеними в отриманні медичної допомоги;
- сформулює прозорий і зрозумілий механізм функціонування, а також визначить доцільність існування у майбутньому відомчої системи МВС України;

– створить умови для формування перспектив удосконалення організації охорони здоров'я в системі МВС України [11, с. 14–15].

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Основний закон України від 28 червня 1996 р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Солдатенко О.В. Правове регулювання видатків на реалізацію конституційного права громадян на охорону здоров'я в Україні та країнах Центральної Європи : автореф. дис. ... док. юрид. наук : 12.00.07 ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К. 2010. 44 с.
3. Степенко С.Г. Медицинское право : учебник. Санкт-Петербург : Издательство Юридический центр Пресс, 2004. 572 с.
4. Болотіна Н.Б. Медичне право України: Збірник нормативно-правових актів. Київ : Видавничий Дім Ін Юре, 2001. 412 с.
5. Юрах В.М. Фінансово-правові засади страхування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2008. 19 с.
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.
7. Про Державний бюджет України на 2018 рік : Закон України від 07 грудня 2017 р. / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 3–4. Ст. 26.
8. Солдатенко О.В. Сучасний стан правового регулювання фінансування сфери охорони здоров'я України. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2 (18). С. 142–147.
9. Андрущенко І.Г. Типові правопорушення у медичній галузі. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 8. С. 121–125.
10. Буличева Н.А. Правові засади позабюджетної діяльності органів внутрішніх справ : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2004. 207 с.
11. Тихомирова Т.О. Реалізація державної політики охорони здоров'я в системі МВС України: адміністративно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Держ. НДІ МВС України. Київ, 2010. 20 с.

